

Válasz az opponensi véleményekre

Elöljáróban nagyon köszönöm az opponensi véleményeket. A válaszat - a IX. osztályban megszokottaktól kissé eltérően – összevontan teszem meg, de utalni fogok arra, hogy az egyes kritikákat melyik bírálóm tette meg.

Az opponenseim véleménye szinte öt különböző témára bontható fel.

1. Az eredmények gazdasági értelmezése

A dolgozatban leírt eredményeimet két különböző módon lehet értelmezni.

Az *egyik értelmezés* szerint hiányzik a dolgozatban annak az elemzése, hogy a kapott eredmények mennyire tükrözik vissza a valóságot, vagyis a vállalati gyakorlatot. Ezt a kritikai észrevételt Simonovits András és Vastag Gyula tették.

Ezt valóban – talán helytelenül – kihagytam a dolgozatomból, mert célom annak a vizsgálata volt, hogy a racionalitási axiómák feltételezése mellett hogyan alakul a vállalatok reakciója bizonyos kormányzati környezetvédelmi eszközök bevezetésére, valamint az újrafelhasználásra, vagyis a vissz(a)utas logisztikára. Ebben az értelmezésben nem a valós piacon működő termelő vállalatok modellezése volt a célom, hanem egy hipotetikus gazdaság hipotetikus vállalata reakciójának elemzése. Így ezt az értelmezést elfogadva, valóban nem került ez a „pozitívista”, empiriát is bemutató szemlélet a dolgozatba, vagyis nem a gazdálkodástudományban szokásos kutatási módszert követtem, ami szerint hipotéziseket állítunk fel, aztán a hipotéziseket valamilyen matematikai-statisztikai módszerekkel egy kérdőíves lekérdezéssel összeállított munkán tesztelünk.

A *másik értelmezésben* a bemutatott modellek inkább tekinthetők közgazdasági modelleknek, amelyben azt vizsgáljuk, hogy a vállalatok hogyan is viselkednek, ha a vállalatot körülvevő környezet olyan, amilyennek a kutató, esetünkben a modellező azt feltételezi. Ez a feltételezés sokkal inkább „normatív”, optimalizáló szemléletet tükröz, és a személyes ízlésemhez is közelebb áll. Ekkor a kutató feladata abban áll, hogy az optimumszámítási feladat eredményeit a közgazdasági fogalmak segítségével próbálja a valós gazdasági történésekkel ütköztetni. Ezt a szemléletet megítélésem szerint Vörös József képviseli opponensi véleményében.

Vörös József opponensem véleményében egy sor ilyen általánosítási, értelmezési javaslatot fogalmaz meg az egyes modellekkel szemben. Valóban hiányzik annak elemzése, hogy a HMMS modellben mi történik, ha a rendszer magas készletszinttel indul lineáris szennyezési díj esetén. Ezt az esetet talán azért nem vizsgáltam, mert a modellezési gyakorlat az, hogy direkt olyan kezdőkészlettel indítják az ilyen rendszereket, ami nagyon alacsony, sőt az esetek többségében a zérus kezdőkészletet tételezik fel.

Az előbbi gondolatot folytatva, bírálóm hiányolja azt is, hogy a szennyezési jogot vizsgáló, és a mikroökómia termeléselméleti alapmodelljét kiterjesztő részben mi történne, ha a közgazdaságilag bevett konkavitási-konvexitási feltételeket feloldom, általánosabb bevételi és

költségfüggvényeket állítok a vizsgálat középpontjába. Ezzel valóban célszerű lett volna a dolgotatot kiegészítenem.

Ebbe a sorban tartozik a lineáris vissz(a)utas logisztikai modellt érintő kritikák is. Vörös József két fontosabb kritikai pontot fogalmazott meg ezzel a résszel kapcsolatban. Az első szerint miért tételeztem fel, hogy a használt termékek készletértési költsége nagyobb lehet, mint az új termékeké. Valóban, az olvasó azt gondolhatja, hogy ez a rész csak matematikai ujjgyakorlatként került a dolgozatba, de azt hiszem, hogy nem. Még németországi tartózkodásom alatt felmerült ez a kérdés a német kollégákkal történt beszélgetések során, így került sor az eset kezelésére. Példaként az atomerőművek sugárzó, és dúsításra váró nukleáris fűtőelemeit hozták fel. Annak tárolása, valamint a dúsításra történő visszaszállítása mérhetetlen költségekkel jár nem csak gazdaságilag, de a környezetre gyakorolt hatása miatt is. Bírálóm ennek a résznek a 4.1.3. lemmáját kritizálja még. Ez a lemma csak annyit akart mondani, hogy ha a kezdőkészlet és visszaáramlott használt termékek mennyisége fedezi a tervezési időhorizonton az új termékek iránti keresletet, akkor nem kell új terméket előállítani. Mivel a magyarázattal elmaradtam, ezért ez az állítás önmagában valóban kevésnek tűnhet.

Ezt a kritikai pontot mindhárom bírálóm kiemelte.

2. A dolgozat „szükszavúsága”

Amint már az előbbieken Vörös József észrevételeire történt válaszkísérletemben említettem, kritikai pontként jelent meg a dolgozat szüksézsavúsága. Ezt valóban el kell ismernem. Azonban sokszor a dolgozat írója azt hiszi, hogy a neki természetesnek, és érthetőnek tűnő részek másoknak is azok. Ezt a kritikát el kell fogadnom fenntartás nélkül.

Ezt a kritikai pontot mindhárom bírálóm kiemelte.

3. Egyéb megjegyzések, kritikák

A további megjegyzések, hozzászólások nem minden bírálónál jelennek meg, ezért külön kitérek arra, hogy a kritikát ki fogalmazta meg.

Simonovits András bírálóm a dolgozat stílusát és az ábrák, képletek minőségét, tipográfiáját nehezményezi. Bírálóm már korábban is javasolta, hogy térjek át a TeX nevű szövegszerkesztőre, amiben a matematikai képletek és ábrák szebben jelennek meg. A WinWord-öt azért használom, mert a gazdálkodástudományban kutatók leginkább ezt használják. A dolgozat döcögösségét el kell ismernem, sőt azt is, hogy következetlen voltam abban, hogy az egyes részekre cikként, vagy fejezetként hivatkozzak. Amennyiben a dolgozatot, mint könyvet ki szeretném adni, akkor erre feltétlenül figyelnem kell.

Vastag Gyula bírálóm hiányolja, hogy az irodalomjegyzékben nem szerepeltetek a termelésmenedzsment területén vezető folyóiratokból származó dolgozatokat, és néhányat említ az opponensi véleménye végén. A kritika igaz, azonban hozzá kell tennem, hogy a felsorolt folyóiratok abban az időben nem publikáltak normatív tudományfelfogásban született, és környezetvédelemmel foglalkozó dolgozatokat. Az egyedüli kivétel a Bécsi

Egyetemen alkotó Richard F. Hartl, akit van szerencsém személyesen is ismerni. 1995-ben a Production and Operations Managementben publikált dolgozatát ugyan nem ismertem, de egy német konferencián - ahol éppen ő volt a szekcióvezető – e témában írt igen hasonló eredményeket felmutató előadást tartottam. Egy udvarias levélben küldte meg a megjelent dolgozatát, így ebben az esetben „sportnyelven” szólva, lyukra futottam. Ezzel azt akarom kifejezni, hogy a 90-es években - amikor az internet még nem volt ennyire elterjedt, és a folyóiratok nem voltak korlátozás nélkül elérhetőek – könnyen megesett, hogy olyan témát választott valaki, amit már más körbejárt, megjelentetett. Másik oldalról viszont arra utal az eset, hogy sokszor egy időben több kutató is juthat hasonló eredményre.

Bírálóm ezen túl a termeléssimításra adott értelmezésemet is pontosítja. El kell fogadjam a kritikát, mert az általam adott definícióban nincs egyértelműen elkülönítve a kapacitás és annak kihasználtsága fogalma. Ugyanilyen fogalmi problémát jelent a címben szereplő „stratégia” kifejezés is. Az angol nyelvű szakirodalom ilyen esetben a „policy” kifejezést használja, amit a dolgozatban stratégiaként azonosítottam. A stratégiai menedzsmentet oktató kollégáim valóban inkább a „taktikai” kifejezést használnák a dolgozatban vizsgált modellekre, mert technológiaváltást valóban nem kezel a dolgozat.

Összegezve, az opponensi vélemények jó alapot szolgáltatnak arra, hogy a kritikai megjegyzések dolgozatba történő beillesztése után a munkát, mint könyvet publikálhassam. A bírálóknak ezúton szeretném ismételtan megköszönni értékes észrevételeiket.